

YOSHLAR HAYOTIDA IJTIMOY TARMOQLARNING O‘RNI VA TA’SIRI

Islomova Shodiyona

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborotlashgan jamiyat sharoitida ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotiga ko‘rsatayotgan ko‘p qirrali ta’siri tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar o‘rtasidagi muloqot tizimi, shaxsning intellektual rivojlanishi va dunyoqarashi shakllanishidagi o‘rni yoritilgan. Maqolada virtual makonning ijobiy imkoniyatlari bilan bir qatorda, vaqtdan samarasiz foydalanish va axborot xurujlari kabi dolzarb muammolar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, yosh avlodda internetdan ongli foydalanish madaniyatini shakllantirish bo‘yicha xulosalar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy tarmoqlar, yoshlar, internet makoni, shaxs shakllanishi, virtual muloqot, axborot xavfsizligi, raqamli madaniyat, intellektual salohiyat, jamiyat, zamonaviy texnologiyalar.

Hozirgi globallashuv jarayonida va dunyoda shiddatli axborot almashinuvi sodir bo‘layotgan bir paytda, biz nafaqat alohida shaxs, balki butun jamiyat hayotiga o‘z ta’sirini o‘tkazib kelayotgan axborot texnologiyalarining mahsuli — ijtimoiy tarmoqlarni chetlab o‘tolmaymiz. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar deyarli barcha sohalarni qamrab olgan bo‘lib, ayniqsa, yosh avlod hayotining ajralmas qismiga aylandi. Yoshlar ushbu platformalar orqali o‘z qiziqishlarini qondirish, muloqot qilish va yangi axborotlarni qidirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqdalar.

Ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning o‘zaro aloqalarida yangi modellarni shakllantirdi. An’anaviy muloqot shakllari onlayn muloqot bilan almashinib, yoshlarning jamiyatdagi pozitsiyasi va guruh ichidagi munosabatlariga sezilarli o‘zgarishlar kiritmoqda. Virtual makon yoshlarni turli qiziqishlar asosida birlashtirib, har bir inson o‘zini qiziqtirgan

hamjamiyatda fikr almashish imkoniyatini beradi. Bu esa o‘z navbatida yoshlarning dunyoqarashi kengayishiga xizmat qiladi.

Biroq, ko‘plab tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlardagi haddan tashqari faollik yoshlarning real hayotdagi faoliyatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Virtual olamga haddan ziyod bog‘lanib qolish natijasida yoshlarda vaqtdan unumsiz foydalanish, dars o‘zlashtirish ko‘rsatkichlarining pasayishi va real ijtimoiy munosabatlardan uzoqlashish holatlari kuzatilmoqda. Ayniqsa, internet tarmog‘idagi turli axborot xurujlari va manipulyatsiya jarayonlari hali shakllanib ulgurmagan yoshlar ongiga kuchli bosim o‘tkazadi.

Ijtimoiy tarmoqlarda shaxs o‘z profilini yaratish orqali o‘zining ideal qiyofasini shakllantirishga intiladi. Bu jarayon yoshlarning o‘zini namoyon qilish (self-presentation) ehtiyoji bilan bog‘liq bo‘lib, ko‘pincha real hayotdagi shaxs bilan virtual obraz o‘rtasida ziddiyatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Tadqiqotchilarning ta‘kidlashicha, virtual dunyodagi "mukammallik"ka intilish yoshlarda o‘ziga nisbatan ishonchsizlik yoki tushkunlik kayfiyatini uyg‘otishi mumkin.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning madaniy va ma‘naviy qarashlariga ham ta‘sir o‘tkazadi. Turli platformalarda tarqalayotgan ommaviy madaniyat namunalari yoshlarning an‘anaviy qadriyatlarga bo‘lgan munosabatini o‘zgartirishi mumkin. Shu sababli, yosh avlodda axborotni saralash va tahlil qilish (mediasavodxonlik) ko‘nikmalarini rivojlantirish zaruriyati tug‘ilmoqda.

Internetdan ongli foydalanish madaniyati deganda foydalanuvchining internetdan maqsadga muvofiq, xavfsiz, axloqiy me‘yorlarga rioya qilgan holda foydalanishi tushuniladi. Bunda yoshlar internetdagi axborotlarni tanqidiy tahlil qilish, yolg‘on va zararli ma‘lumotlardan saqlanish, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish hamda vaqtni to‘g‘ri taqsimlash ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari zarur. Chunki internet tarmog‘ida turli noto‘g‘ri axborotlar, kiberjinoyatlar, zo‘ravonlik va salbiy kontentlar ham uchraydi.

Yosh avlodda internetdan ongli foydalanish madaniyatini shakllantirishda oila, ta‘lim muassasalari va jamiyat muhim rol o‘ynaydi. Avvalo, ota-onalar farzandlarining internetdan foydalanish jarayonini nazorat qilib, ularga foydali saytlar, ta‘limiy

platformalar va ijobiy kontentlardan foydalanishni tavsiya etishlari lozim. Shu bilan birga, maktab va oliy ta'lim muassasalarida axborot madaniyati, kiberxavfsizlik va raqamli savodxonlik bo'yicha bilimlarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi kerak. Bundan tashqari, yoshlarni internet orqali bilim olish, ilmiy izlanishlar olib borish, innovatsion g'oyalarni rivojlantirish va ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishga yo'naltirish muhimdir. Turli onlayn kurslar, elektron kutubxonalar, ilmiy platformalar va ta'limiy dasturlar yoshlarning bilim va ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi. Internetdan ongli foydalanish madaniyatini shakllantirish yosh avlodning intellektual rivoji, axborot xavfsizligi va ma'naviy kamolotini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Buning uchun oila, ta'lim tizimi va jamiyat hamkorlikda ishlashi, yoshlarni internetdan to'g'ri va samarali foydalanishga yo'naltirishi zarur. Shundagina internet yoshlar uchun nafaqat ko'ngilochar vosita, balki bilim va taraqqiyot manbaiga aylanishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy yoshlar hayotida ham ijobiy, ham salbiy o'rin tutadi. Ushbu platformalar bilim olish va dunyo bo'ylab muloqot qilish uchun keng yo'l ochsa-da, ulardan me'yorida foydalanmaslik turli muammolarga sabab bo'ladi. Yoshlarda internetdan ongli ravishda foydalanish madaniyatini yuksaltirish, ularni virtual makondagi tahdidlardan himoyalash jamiyatning eng muhim vazifalaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fayzullo o'g'li H. S. et al. IJTIMOIIY TARMOQ VA UNING TURLARI //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2026. – T. 10. – №. 2. – C. 9-15.
2. Izzatillayevna X. D. IJTIMOIIY TARMOQLARNING YOSHLAR ONGIGA TA 'SIRI //TADQIQOTLAR. – 2026. – T. 79. – №. 3. – C. 140-144.
3. Shuxratovna A. S. The Use of Digital Technologies in the Credit-modular System is an Important Factor in the Development of Students' Creative Competencies //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 3. – C. 246-253.

4. Narzullayev S. IJTIMOIIY TARMOQLARNING YOSHLAR MANAVIYATIGA SALBIY TASIRI //ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ. – 2025. – №. 62-2 (том 3).